

**Marlena Mirosława Kowalczyk,
Beata Gotwald**

**Zagrożenia dla procesu rozwoju i
wychowania dzieci w Internecie**

Pedagogika Rodziny 1/2, 81-87

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Marlena Mirosława Kowalczyk, Beata Gotwald

Zagrożenia dla procesu rozwoju i wychowania dzieci w Internecie

Streszczenie

Rozwój Internetu, a szczególnie społeczeństwa Web 2.0, spowodował nawarstwienie się problemów związanych z życiem i aktywnością człowieka. Zmienił się model spędzania czasu wolnego, zaburzeniu i znacznej akceleracji uległ rozwój dziecka w sferze seksualno-społecznej, rozluźnione zostały więzi rodzinne, znacząco wzrosła ekspozycja na treści „zakazane”. Wszystkie te elementy stanowią poważne zagrożenie dla procesów rozwoju i wychowania dzieci. Z drugiej jednak strony pomimo licznych wad Internetu i niebezpieczeństw z niego płynących pojawia się dylemat czy i na ile w dobie błyskawicznie następujących po sobie przemian i natłoku informacji możliwym byłoby funkcjonowanie człowieka bez Internetu?

Summary

The development of Internet, and especially of Web 2.0. has caused the growth of social problems connected to human's life and activity. The model of spending free time has also changed and for that reason the development of a child in sexual and social sphere was perturbed and accelerated, social relations were loosen, the exposition of "banned" content has risen. All the mentioned elements may be serious dangers for the process of developing and upbringing children. On the other hand, despite various disadvantages of Internet, there are also some crucial advantages. There appears a question: if and to which extent is functioning of a modern human possible, unless in accordance with technical development and its inventions, such as Internet?

Zagrożenia, na które narażone jest dziecko w Internecie można klasyfikować w różnorodny sposób, przyjmując inne kryteria podziału.

Można wyróżnić podział niebezpieczeństw ze względu na pochodzenie. Fundacja KIDPROTECT, zajmująca się popularyzacją wiedzy w zakresie bezpiecznego użytkowania Internetu, wyróżnia dwie kategorie: zagrożenia związane z nieodpowiednimi treściami oraz zagrożenia związane z nieodpowiednim wykorzystaniem Internetu (Izdebska, www.stoppedofilom.pl/artykuly/19.html).

Pierwszy typ zagrożeń jest związany z silną i nieograniczoną ekspozycją materiałów dla dorosłych, które mogą być bardzo łatwo i bez ograniczeń dostępne dla dzieci. Podstawowym problemem jest mimowolna ekspozycja stron zawierających pornografię lub przemoc. Wiąże się to z pozycjonowaniem stron na hasła takie jak: „gra, zabawa, gry przez Internet” (Pijaczyński, <http://wiadomosci.polska.pl/specdlapolski/article,Pedofilia,id,127785.htm>). Rządziej są one pozycjonowane na „przemoc, seks, zabijanie, walka, agresja”. W związku z tym młody użytkownik Internetu może bardzo łatwo, szukając gry logicznej, znaleźć stronę z ostrą pornografią.

Drugi typ zagrożeń związany z nieodpowiednim wykorzystaniem Internetu łączy się z intencjonalnym poszukiwaniem informacji bądź zawartości nieodpowiednich czy niedobrych do wieku odbiorcy. W tym kontekście interesujące mogą wydać się wyniki badań firmy Semantec przy użyciu programu NortonFamily. Online przeprowadzone w czasie letnich wakacji (http://onlinefamilyinfo.norton.com/articles/schools_out.php). Miały one na celu zdiagnozowanie haseł wyszukiwanych przez dzieci w wieku 8–13 lat w Internecie (Duda, http://di.com.pl/news/28099,0,Rozrywka_i_seks__czego_szukaja_dzieci_w_internecie.html). Z pewnością niepełnoletni przede wszystkim poszukują znajomych i możliwości socjalizowania się. Może o tym świadczyć uplasowanie się trzech największych portali społecznościowych (YouTube, Facebook, MySpace) w pierwszej piątce rankingu. Młodzi odbiorcy szukają również informacji – w pierwszej dziesiątce uplasowały się dwie największe wyszukiwarki internetowe (Google i Yahoo). Dzieci robią również czasem zakupy lub sprawdzają ceny na serwisie eBay. Intrygować może natomiast fakt, iż w pierwszej dziesiątce najpopularniejszych haseł znalazło się „seks” i „porno”. Dzieci poza Fredem (postać animowana), Michaeliem Jacksonem i Lady Gagą wyszukują chętnie anatomiczne nazwy, np.: „cycuszki”, „piersi”, „tyłek”, itd. Poszukują też haseł typu: „rozebrane dziewczyny”, „rozebrane”, czy „XXX” (oznaczenie pornografii). Co istotne – nie znalazły się tutaj hasła dotyczące gier internetowych czy przemocy.

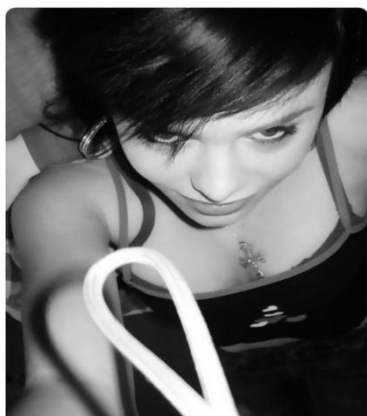
Można wyróżnić kilka kategorii zagrożeń, które dotyczyć mogą dzieci, w kontekście związanej z nimi sfery życia. Są one skoncentrowane wokół następujących grup problemów:

- życie seksualne,
  - o pornografia dziecięca,
  - o dostęp do treści pornograficznych,
  - o inicjacja seksualna,
  - o gwałt,
- życie społeczne (relacje z rówieśnikami i starszymi),
- przemoc fizyczna i psychiczna,

- zagrożenia techniczne,
- uzależnienie,
- czas wolny.

Zagrożenia techniczne związane są głównie z ryzykiem zainfekowania komputera użytkownika. Ze względu na charakter opracowania ta grupa zagrożeń nie zostanie omówiona (Gotwald, 2009; Kowalczyk, 2004; Kowalczyk [w:] Michalska, 2005; Kowalczyk [w:] Bykowska, Szulc, 2006; Gotwald [w:] Bykowska, Szulc, 2006; Kowalczyk, S. Cudak, 2008; Kowalczyk, Gotwald [w:] Kowalczyk, 2009; Gotwald, Jabłoński [w:] Kowalczyk, 2009).

W kontekście życia, rozwoju i aktywności seksualnej dziecka można przyjąć, iż dotyczą młodego człowieka trzy podstawowe zagrożenia. Są one w dużej mierze spowodowane brakiem jego świadomości odnośnie natury Internetu i są ściśle związane z cechami nowego medium. Pornografia dziecięca czy wykorzystywanie wizerunku jest związane z nieuświadamianiem sobie przez dziecko faktu, iż każde fizyczne przedstawienie osoby opublikowane w Internecie może być zmodyfikowane przy użyciu programu graficznego w celu osiągnięcia efektu innego niż zamierzony. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż oprócz świadomego wykorzystywania seksualnego dzieci pojawia się tendencja wśród młodych dziewcząt, szczególnie w wieku 13–16 lat, do eksponowania swoich roznegliżowanych zdjęć na portalach społecznościowych np.: nasza-klasa.pl czy fotka.pl. Przykładem mogą być dwa zdjęcia zamieszczone poniżej. Są to fotografie z profili dziewcząt w wieku 15 lat, widoczne i eksponowane publicznie na portalu (zdjęcie 1. Julia K., lat 15, z portalu nasza-klasa.pl; zdjęcie 2. Kaśka W., lat 15, z portalu fotka.pl).

Obydwie dziewczyny zapytane o przyczynę zamieszczenia takich zdjęć powiedziały, że dobrze się czują kiedy są postrzegane jako atrakcyjne. Kaśka nadmieniła też, że lubi kiedy często piszą do niej chłopcy i faceci, proponując randki. Poproszona o sprecyzowanie wieku zagadujących do niej osób podała przedział 20–40 lat. Nie spotkała się z żadnym z nich na żywo, chociaż wielokrotnie to proponowali. Julia też miała parę takich propozycji, głównie dotyczących sponsoringu, ale sama mówi: „Lubię się pokazywać, lubię jak na mnie patrzą, ale to wszystko. Zresztą – mojemu facetowi nie podoba się jak inni do mnie piszą”. Obydwie dziewczyny bagatelizują problem pornografii dziecięcej, uważają, że dziećmi już nie są i jeśli inne mogą się pokazywać, to one też.

Kolejnym istotnym zagrożeniem, które wciąż pozostaje w kręgu seksualności jest silna ekspozycja pornografii (Dowell i in., 2009). Możliwe jest, że dziewczęta uznają publikację swoich roznegliżowanych zdjęć za normalną dlatego, że same wielokrotnie miały okazję natknąć się na zdjęcia o charakterze erotycznym w sieci. Badania wskazują, że większość badanych, którzy poszukiwali treści o charakterze pornograficznym była płci męskiej (95%) i zaczęła poszukiwania tego typu informacji około 14 roku życia (87%). Badani, którzy korzystali z Internetu w celu znalezienia treści pornograficznych stanowili jedynie 14% ogółu populacji (Dowell, 2009). Te wyniki badań mogą być jednak zafałszowane, ponieważ ankietę, chociaż była anonimowa, odzwierciedlała opinie dzieci, a nie stan faktyczny. Zdefiniowanie pornografii jest trudne, jednak Julia K. (z którą przeprowadzono krótki wywiad) wskazała, że „pornografia to tylko filmy, w których w seks są zaangażowane różne sprzęty”. Może to oznaczać, że młodzi ludzie błędnie definiują samo słowo, przez co nieumiejętnie i nieprawdziwie odpowiadają na zadawane przez ankierów pytania.

Badania wskazują, iż wczesna inicjacja seksualna jest wprost proporcjonalnie zależna od wieku dostępu do Internetu (Kraus, Russel, 2008). W opinii prof. Izdebskiego inicjacja seksualna poza czynnikami rodzinnymi akcelerowana jest istotnie przez Internet (<http://www.interia.tv/lifestyle/seksporady,4686,,1281259>). Podobną opinię wyraził prof. Tomasz Szlendak (<http://www.interia.tv/lifestyle/seksporady,4686,0,1,1380333>), który eksponuje istotny wpływ Internetu na rozwój i kształt seksualności młodych ludzi. Niepokojącym zjawiskiem może również być inicjacja seksualna przez Internet – miejsce bliskości, czułości i relacji w seksie zastępuje mechaniczne zaspokojenie odczuwanej potrzeby (http://www.dziennik.pl/kobieta/seks-bez-tabu/article399597/Ten_pierwszy_raz_czyli_cybersek.html?service=print). Większość młodych ludzi nie odczuwa również potrzeby dzielenia się z dorosłymi informacją o planowanym rozpoczęciu aktywności seksualnej (<http://www.ankietka.pl/wyniki-badania/23821/przyczyny-rozpozecia-przedwczesnej-inicjacji-seksualnej-wsrod-mlodziezy.html>), co skutkuje niechcianymi ciężarami u dziewcząt w coraz młodszy wieku (nawet 12 lat) i brakiem reakcji na takie przypadki ze strony opinii publicznej (<http://www.papilot.pl/article/3849/Dwunastoletnie-matki-przestaly-wzbudzac-emocje.html>).

W zakresie życia społecznego można zauważyć, iż dziecko szczególnie łatwo i chętnie nawiązuje relacje w negatywnych grupach odniesienia, których działanie oparte jest na przemocy fizycznej i psychicznej oraz asymetrii relacji związanej z hierarchią w grupie (Fall, Howard, 2004; Kowalczyk, 2004; Kowalczyk-Szymańska, 2001). Często negatywne grupy odniesienia przekształcają się w sekty, otaczając kultem jednostkę najsilniejszą, najczęściej lidera grupy (Staub, 1989). Zjawiska tego typu występują również w Internecie, gdzie ekspozycja treści związanych z przemocą jest niezwykle silna. W tym kontekście należy zauważyć swoiste przeniesienie agresji z Internetu do relacji osobistych w świecie realnym.

Uzależnienie od Internetu jest dynamicznym problemem, który staje się coraz częściej prezentowany przez badaczy jako uzależnienie równie niebezpieczne jak alkoholizm czy lekomania. Autorzy podkreślają negatywny wpływ Internetu na strukturę rodziny, eksponując zjawisko „cyberwdów” i „technologicznej bomby czasowej” (Young, 1998).

Konkludując: rozwój Internetu, a szczególnie społeczeństwa Web 2.0 spowodował nawarstwienie się problemów związanych z życiem i aktywnością człowieka. Zmienił się model spędzania czasu wolnego (Kraut, 2006), zaburzeniu i znacznej akceleracji uległ rozwój dziecka w sferze seksualno-społecznej, rozluźnione zostały więzi rodzinne, znacząco wzrosła ekspozycja na treści „zakazane”. W związku z tym może powstać pytanie: czy Internet nie przynosi tyłu negatywnych konsekwencji, że przeważają one nad jego zaletami. Może dostęp do Internetu powinien być możliwy dopiero dla młodzieży powyżej 15. roku życia? Na te pytania i wiele podobnych można zadać jednak kolejne: jak wyglądałby świat bez Internetu?

Bibliografia

Amme, *Ten pierwszy raz, czyli „cyberek”*, dostępne przez: http://www.dziennik.pl/kobieta/seks-bez-tabu/article399597/Ten_pierwszy_raz_czyli_cyberek.html?service=print, stan na dzień 8.11.2009, godz. 20:15.

Dowell E.B., Burgess A.W., Cavanaugh D.J. (2009), *Clustering of Internet Risk Behaviors in a Middle School Student Population*, „Journal of School Health”, nr 79, ss. 547–548.

Duda M., *Rozrywka i seks - czego szukają dzieci w Internecie*, dostępne przez: http://di.com.pl/news/28099,0,Rozrywka_i_seks_-_czego_szukaja_dzieci_w_internecie.html, stan na dzień 1.12.2009, godz. 21:35.

Fall K.A., Howard S. (2004), *Alternatives to Domestic Violence. A homework manual for battering interventions groups*, Hove.

Gotwald B. (2006), *Zagrożenia dla przebiegu procesu wychowania młodzieży w zreformowanym liceum w relacjach nauczyciel – uczniowie* [w:] Bykowska B., Szulc M. (red.), *Zagrożenia współczesnej młodzieży polskiej – w poszukiwaniu tożsamości*, Gdańsk.

Gotwald B. (2009), *Kształtowanie tożsamości kulturowej współczesnego człowieka* [w:] Kowalczyk M. (red.), *Człowiek, rodzina, społeczeństwo w różnych układach życia zbiorowego*, Łódź.

Gotwald B., Jabłoński M. (2009), *Płeć rodziców jako determinant procesu wychowania rodzinnego dzieci w wieku dojrzewania* [w:] Kowalczyk M. (red.), *Człowiek, rodzina, społeczeństwo w różnych układach życia zbiorowego*, Łódź.

Izdebska A., *Użytkowanie Internetu przez dzieci – przestępstwa seksualne i inne zagrożenia*: <http://www.stoppedofilom.pl/artykuly/19.html>, stan na dzień 1.12.2009, godz. 20:15.

Kowalczyk-Szymańska M. (2001), *Socjodemograficzne uwarunkowania wspierania potrzeb i aspiracji dzieci w środowisku rodzinnym*, Piotrków Trybunalski.

Kowalczyk M. (2004), *Determinanty zagrożeń procesu wychowania we współczesnej rodzinie polskiej*, Kraków.

Kowalczyk M. (2005), *Zagrożenia przebiegu procesu wychowania we współczesnej rodzinie polskiej – jakościowa analiza opinii* [w:] Michalska A. (red.) *Dylematy współczesnych rodzin*, A. Tom XVI, Poznań.

Kowalczyk M. (2006), *Zagrożenia dla przebiegu procesu wychowania młodzieży w środowisku rodzinnym* [w:] Bykowska B., Szulc M. (red.), *Zagrożenia współczesnej młodzieży polskiej – w poszukiwaniu tożsamości*, Gdańsk.

Kowalczyk M.M., Cudak S. (red.), (2008), *Problemy współczesnej rodziny polskiej*, Kielce.

Kowalczyk M., Gotwald B. (2009), *Płeć rodziców jako determinant przebiegu procesu wychowania w środowisku rodzinnym* [w:] Kowalczyk M. (red.), *Człowiek, rodzina, społeczeństwo w różnych układach życia zbiorowego*, Łódź.

Kowalczyk M., Gotwald B. (2009), *Wiek rodziców jako determinant przebiegu procesu wychowania w środowisku rodzinnym* [w:] Kowalczyk M. (red.), *Człowiek, rodzina, społeczeństwo w różnych układach życia zbiorowego*, Łódź 2009.

Kowalczyk M., Gotwald B. (2009), *Wykształcenie rodziców jako determinant przebiegu procesu wychowania w środowisku rodzinnym* [w:] Kowalczyk M. (red.), *Człowiek, rodzina, społeczeństwo w różnych układach życia zbiorowego*, Łódź.

Kraus S.W., Russel B. (2008), *Early Sexual Experiences: The Role of Internet Access and Sexually Explicit Material*, „CyberPsychology & Behavior”, nr 11, ss. 162–168.

Kraut R.E., Brynin M., Kiesler S. (2006), *Computers, phones, and the Internet: domesticating information technology*, Oxford.

Pijaczyński M., *Pedofilia w Internecie*, dostępne przez: <http://wiadomosci.polska.pl/specdlapolski/article,Pedofilia,id,127785.htm>, stan na dzień 1.12.2009r., godz. 19:45.

Staub E. (1989), *The Roots of EVIL. The Origins of Genocide and Other Group Violence*, Cambridge, ss. 51–79.

Wyniki badań dostępne przez: http://onlinefamilyinfo.norton.com/articles/schools_out.php, stan na dzień 1.12.2009, godz. 21:10.

Wyniki badań przeprowadzonych w listopadzie 2009 dostępne przez: <http://www.ankietka.pl/wyniki-badania/23821/przyczyny-rozporzeczcia-przedwczesnej-inicjacji-seksualnej-wsrod-mlodziezy.html>, stan na dzień 1.12.2009, godz. 19:55.

Wywiad dostępny przez: <http://www.interia.tv/lifestyle/seksporady,4686,,1281259>, stan na dzień 8.11.2009, godz. 19:55.

Wywiad dostępny przez: <http://www.interia.tv/lifestyle/seksporady,4686,0,1,1380333>, stan na dzień 8.11.2009, godz. 20:00.

Young K.S. (1998), *Caught in the Web*, Canada.

<http://www.papilot.pl/article/3849/Dwunastoletnie-matki-przestaly-wzbudzac-emocje.html>, dnia 8.11.2009, godz. 21:30.